

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ХАРКІВСЬКИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАЦІОНАЛЬНОГО АЕРОКОСМІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. М. Є. ЖУКОВСЬКОГО
«ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ

Сутність людини та сенс її ЖИТТЯ

Підготував: Почепцов
Герман
Групи: ІСМ-21

Категорія "сутність" співвідноситься з категорією "явище". Обидві категорії виражають моменти, рівні руху пізнання двох різних, але взаємопов'язаних сторін дійсності. Категорія "явище" відображає зовнішні властивості, процеси, зв'язки предмета, які даються пізнанню безпосередньо у формі живого споглядання. Категорія "сутність" виражає головне, основне, визначальне в предметі, таке, що зумовлено глибинними, необхідними, внутрішніми зв'язками і тенденціями розвитку, і пізнається на рівні теоретичного мислення. Сутність завжди виступає як внутрішній зміст явищ, прихований від безпосереднього сприйняття.

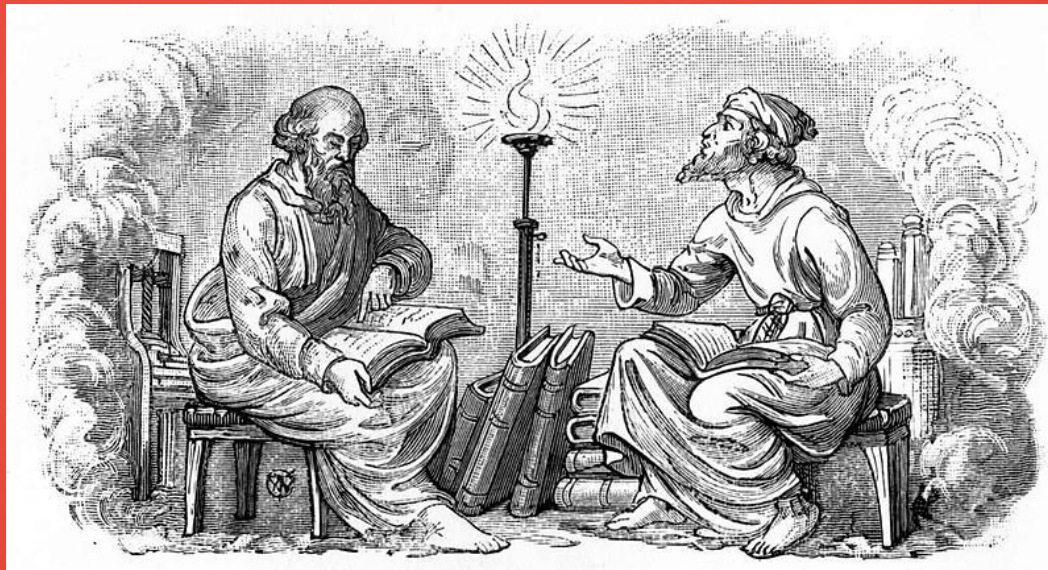

Сутність неоднозначна. Залежно від глибини пізнання вона може бути першого рівня, другого рівня і т. д. Це положення придатне і для аналізу сутності людини. Процес її пізнання починається з явища, тобто з почуттєвого сприймання конкретних індивідів, реальної життєдіяльності людей. Далі пізнається те загальне, спільне, що обумовлює їх існування й розвиток, тобто сутність.

У людині умовно виокремлюють сутність п'яти рівнів. Розглянемо їх. Але перед тим як перейти до характеристики цих рівнів, слід з'ясувати, по-перше, що є спільного між людиною як живою істотою і світом тварин, і, по-друге, визначити те головне, що відрізняє людину від тварини.

Спільного між людиною і світом усього живого багато. Але головним є те, що, як для людини, так і для всього живого, вихідним імпульсом їх життєдіяльності є потреба. **Потреба** - це становище живого як відкритої складної системи, обумовлене порушенням внутрішньої рівноваги організму, яке спрямовує і збуджує до дій, що відновлюють цю рівновагу. Безумовно, що потреби тварин і людей неоднакові. Потреби тварин, які є суто біологічними, виникають на основі інстинктів і умовних рефлексів і задовольняються предметами, що їх дає природа в готовому вигляді. Потреби генетично обумовлюють активність тварин. Виникнення і задоволення людиною потреб має більш складний характер. Завдяки свідомості людина "висвічує" об'єкт потреби, від емоційного моменту відбувається перехід до раціонального - пошуку шляхів реалізації потягу, розв'язання суперечності між наявними і необхідними умовами життєдіяльності. Ця суперечність розв'язується через цілеспрямовану діяльність.

Слід підкреслити, що людська діяльність не тотожна активності біологічних систем. Активність є відображенням біологічної еволюції і функцією певних нервово-психічних систем організму, тобто біологічна активність однозначно детермінована генами, інстинктами, рефlekсами (міграція птахів, полювання хижаків). Діяльності людини притаманний творчий характер, пошук більш могутніх та ефективних шляхів досягнення цілей, задоволення своїх потреб. **Людська діяльність** - це:

- 1) принципово новий, властивий тільки людині спосіб взаємодії з природним середовищем, який полягає у створенні людиною умов свого існування у зв'язку з тим, що вона не знаходить їх готовими у природі;
- 2) особливий спосіб існування та розвитку самої людини, її життєвих сил і здібностей;
- 3) особлива властивість і здатність людини, специфічний вид і форма її життєвої активності, що істотно відрізняється від усіх процесів тим, що доцільно змінює й перетворює світ на основі освоєння та розвитку наявних форм культури.

Таким чином, людську діяльність можна визначити так: **діяльність** - це суттєва визначеність способу буття людини у світі, здатність її вносити в дійсність зміни, опосередковані ідеальним. Людська діяльність, як і активність тварини, здійснюється заради потреби. Потреба і діяльність - це те, що зближує людину зі світом живого. Саме в цьому полягає сутність людини як сутність першого порядку.

Сутність людини першого рівня не розкриває специфіки її життєдіяльності, її якісної відмінності від життєдіяльності тварин. Нам же необхідно встановити межу, за якою людина стає власне людиною. Початком переходу від тварини до людини деякі вчені вважають виготовлення найпростіших знарядь праці. Але безпосередньо важко погодитися з цією точкою зору, оскільки у тварин можна спостерігати елементи примітивної праці. Де ж тоді це начало? Справжнім людським началом слід вважати перетворення праці на головну умову буття людини, коли праця стає особливою потребою, без задоволення якої неможливе саме життя. Таке розуміння праці характерне для багатьох філософських систем, зокрема для матеріалістичної традиції. Так, Фрідріх Енгельс у своєму творі "Роль праці в процесі перетворення мавпи в людину" зробив висновок у межах теорії антропосоціогенезу про те, що певною мірою "праця створила людину". Пряме ходіння змінило анатомію передлюдини, звільнило від ходіння передні кінцівки, внаслідок чого вона могла з їх допомогою поступово, крок за кроком, виготовляти знаряддя праці, тобто праця для людини стала джерелом і засобом виокремлення з природи. Людина свої потреби почала задовольняти не шляхом пристосування до природи як тварина, а через матеріально-виробничу діяльність. Під впливом нового способу життєдіяльності відбуваються зміна, оприлюднення потреб. Навіть біологічні потреби людини (в їжі, воді тощо) докорінно відрізняються за способом задоволення від відповідних потреб тварин.

Отже, можна зробити висновок, що людина - істота діяльна, бо вона виготовляє засоби для існування, а це характеризує її як істоту більш глибокого рівня порівняно з іншими. Таким чином, сутність людини другого рівня полягає в тому, що потреба життєва опосередковується потребою у знаряддях праці, а потребу в знаряддях праці можна задовольнити тільки через діяльність як працю. Але праця, що виникла як наслідок та засіб, перетворюється на причину для відтворення нової потреби. А ця нова потреба об'єднує в собі й удосконалює життєву потребу і потребу в новому знарядді праці. У сутності людини другого порядку акцентується увага на тому, що людина - діяльна істота, адже вона виготовляє засоби для існування.

Ми встановили, що людина - не тільки жива, а й діяльна істота. Однак сутність людини полягає і в тому, що її праця потребує праці інших людей. Люди можуть здійснювати виробництво тільки спільно, вступаючи в якісно нові, порівняно з тваринним світом, взаємозв'язки і зв'язки з природою. Визначальними в системі суспільних відносин є виробничі відносини. Але крім них до цієї системи входять ще, наприклад, шлюбно-сімейні, побутові, міжособові, між особою і суспільством та багато інших відносин. Через суспільні відносини налагоджуються і осмислюються необхідні для діяльності зв'язки, обмін інформацією, фіксація набутого досвіду, передача його від покоління до покоління. Вступаючи в суспільні відносини, люди як фізично, так і духовно, творять один одного, тобто формують і відтворюють якісну своєрідність свого життя як суспільного. Завдяки суспільним відносинам відбуваються взаємовплив і взаємодія індивідів, виявляється і формується спільність поглядів, думок, настроїв, досягається взаєморозуміння, здійснюється передача і засвоєння звичок, з'являється згуртованість і солідарність. Без цих відносин людина просто не може існувати. Тому для людини важливо не тільки задовольнити життєві потреби, а й мати систему суспільних відносин. Відтворення цих відносин згодом стає особливою потребою життєдіяльності людей і перетворюється на відносно самостійну сферу життєдіяльності.

Виходячи із сказаного, можна зробити висновок, що виникнення і розвиток суспільних відносин значною мірою впливають на формування людини. А це дає нам право стверджувати, що становлення людини ніби поглиблюється від сутності другого до сутності третього рівня. Умовно цей процес можна сформулювати так: потреба життєва, опосередкована потребою у знаряддях праці і діяльністю як праця, обумовлює потребу в суспільних відносинах і діяльністю з їх відтворення, а це веде до народження нової потреби, яка включає потреби життєві, потреби в знаряддях праці і суспільних відносинах. З цього випливає: людина-суспільна істота, яка спілкується з подібними собі істотами.

Отже, ми встановили, що людина - діяльна, суспільна істота. Але і цього мало для розкриття її сутності. Необхідно звернути увагу ще на таку обставину. Поява матеріального виробництва і системи суспільних відносин обумовила потребу в новому типі поведінки. Поведінка - це зовнішній вияв діяльності, система дій біологічного індивіда, спрямована на підтримання свого існування.

Тваринний тип поведінки характеризується тим, що потреби задовольняються тут шляхом пристосування до природи і збирання продуктів природи, які базуються на системі умовних і безумовних рефлексів, інстинктів. Тварини взаємодіють з природним середовищем прямо, неопосередковано. Для людини такий тип поведінки став недостатнім ось чому. Відносини людини з природою і задоволення її життєдіяльності опосередковані соціальними умовами, тобто процесом виробництва і системою суспільних відносин. За їх допомогою людина не пристосовується до середовища, а перетворює його. Ускладнення взаємозв'язків між суспільством і природою викликало необхідність усвідомлення людиною опосередкування своєї життєдіяльності соціальними умовами життя. З'являється мова як засіб спілкування з іншими людьми.

Залежність життєдіяльності людини від соціальних умов викликала до життя такий феномен, як інтерес (від лат. *phainomenon* - те, що має значення). Інтерес - це спосіб ставлення людини до необхідних умов її існування і розвитку, що виражається у прагненні створювати і використовувати ці умови. Якщо потреби орієнтують людину на об'єкт її задоволення, то інтерес орієнтує її на ті умови, що забезпечують можливість пошуку об'єкта і визначають спосіб задоволення потреби.

Усвідомлення людьми свого ставлення до природи й соціальних умов життя крізь призму інтересів знаходить своє вираження в цілях. Ціль - це ідеалізована потреба людини, яка знайшла свій предмет; це такий суб'єктивний образ предмета діяльності, в ідеальній формі якого передбачається результат діяльності людини. Цілі формуються на базі сукупного досвіду людства і підіймаються до вищих форм свого прояву у вигляді соціальних, етичних, естетичних та інших ідеалів. Здатність до цілеспрямування специфічно людська здатність, яка становить кардинальну характеристику свідомості. Цілепокладання й реалізація цілей набувають відносно самостійної сфери життєдіяльності, сфери, яка, з одного боку, постає як результат попередньої життєдіяльності, а з другого - як його передумова. На цій підставі можна зробити висновок, що сутність людини четвертого рівня полягає в тому, що її життєдіяльність є процесом свідомої, доцільної діяльності, спрямованої на усвідомлення індивідом свого ставлення до світу й до себе, на пізнання та перетворення світу, для забезпечення свого існування; процесом, у якому відтворення і виробництво нових цілей стає особливою соціальною потребою. Цей порядок сутності людини проявляє себе в діалектиці потреб, у цілях і діяльності в її реалізації. А покладена нова потреба включає всі попередні. У сутності людини четвертого рівня акцентується увага на тому, що людина - мисляча істота, бо свідомо ставиться до свого буття, пізнає світ.

Але людська думка не тільки відображає безпосередньо існуюче, а може і відриватися від нього. У свідомості людини виникають і вірні, і ймовірні уявлення. Думка рухається як по готових шаблонах, так і прокладає нові шляхи, руйнуючи старі норми. Їй притаманна здатність до новаторства, творчості. Творча активність свідомості тісно пов'язана з такою категорією, як "свобода" - здатність приймати рішення в межах можливого. Творчості не може бути там, де прояви свободи затиснуті. Свідома вільна діяльність - це спосіб самореалізації людини. Свобода розширює можливості творчого впливу на навколишній світ і на самого себе. Це положення приводить нас до розуміння сутності людини п'ятого рівня. На цьому рівні у людини виникає нова потреба - потреба у свободі та творчій діяльності.

Виснов ОК

Отже, сутність людини п'ятого рівня полягає в тому, що її життєдіяльність стає процесом вільного творчого впливу на навколишній світ і на саму людину для забезпечення свого існування, функціонування і розвитку; процесом, у якому потреба свободи - необхідна умова життєдіяльності. Цей процес реалізується в діалектиці свободи й творчої діяльності. Попередня діалектика потреб та діяльності обумовлює потреби у свободі і діяльності як творчості. А це веде до народження нової потреби, яка об'єднує в собі всі попередні.

Таким чином, ми розглянули в людині сутність п'яти рівнів. Вони являють собою різні сторони єдиного пов'язаного між собою процесу. У своїй єдності вони характеризують людину як внутрішню структуровану цілісну систему, яка становить основу її буття й визначає якісні відмінності від усього живого. Отже, людина - це жива істота, яка має певні потреби, задовольняє їх у процесі виробництва завдяки спілкуванню і здатності свідомо, цілеспрямовано перетворювати світ, саму себе.

Дякую за увагу

